

Asia: VN/17836/2022

Lausuntopyyntö tartuntatautilainsäädäntöön esitettyjä kehitystarpeita koskevasta muistiosta / Social- och hälsovårdsministeriet begär utlåtande om en promemoria om utvecklingsbehoven i fråga om lagstiftningen om smittsamma sjukdomar

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleistä

Tartuntatautien ja niiden vaikutusten torjunnan eteen tehty työ on viime vuosisadan suuria menestystarinoita, myös Suomessa.

Lausuntopyynnön liitteenä oleva muistio tartuntatautoimijoiden ja viranomaisten esittämistä lainsäädännön kehittämistarpeista esittää monia toimia, jotka tulee huomioida uudistustyössä. Etenkin tartuntatautilain yhteys muuhun lainsäädäntöön tulisi käydä läpi perusteellisesti, jotta yhteiskunta pystyy torjumaan pandemioita/epidemioita tehokkaasti ja vahinko yhteiskunnalle, terveydenhuollolle, elinkeinoelämälle ja yksittäisille kansalaisille saadaan hallittua niin pieneksi kuin mahdollista.

Työterveyslaitos puoltaa tartuntatautilain ja siihen liittyvien säädösten kehittämistä. Pandemia on osoittanut, että lainsäädännön kehittämiseen on monia syitä. Toistuvat määräaikaiset lainmuutokset antavat kuvan lainsäädännöstä, jossa ei ole riittävästi varauduttu poikkeustilanteisiin. Tartuntatautilaissa on syytä antaa nykyistä laajemmat asetuksenantovaltuudet. Kannattamme ehdotusta sijoittaa nämä kunkin pykälän yhteyteen omaksi momentiksi. Muutenkin laissa on annettava viranomaisille riittävät toimivaltuudet torjua yhteiskuntaa ja erityisesti terveydenhuoltojärjestelmän toimivuutta uhkaavia epidemiatilanteita.

Viranomaiset ja viranomaisyhteistyö

Arvioimme, että THL:lla tulisi olla mahdollisuus antaa velvoittavia ohjeita. Tämä parantaisi kansalaisten tasa-arvoa ja oikeusturvaa epidemiatilanteissa.

Torjuntatyön valvonnassa olisi hyvä tarkentaa säädöksiä toimivallan jaosta ja viranomaisten yhteistyöstä. Lisäksi olisi suotavaa säätää valvoville viranomaisille riittävä toimivalta.

Keskeisten valtakunnallisten toimijoiden toiminnan ja tiedonvälityksen koordinointi on varmistettava myös lainsäädännöllisesti.

Työterveyshuolto

Kannatamme vahvasti ehdotusta arvioida työterveyshuollon roolia tartuntatautien torjunnan kokonaisuudessa. Työterveyshuolloilla on resursseja ja erityisosaamista työpaikkojen terveysturvallisuuden varmistamiseksi, jonka merkitystä pandemioissa on syytä huomioida lainsäädännöllisesti. Mahdollisia tehtäviä voisivat olla mm. tartuntaketjujen selvittäminen työpaikoilla ja rokottaminen. Toiminnasta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta olisi tarpeen säätää riittävän selkeästi.

Tartuntatautien ilmoittaminen, tietojen luovutus ja rekisterit

Tehokkaan tartuntatautien torjunnan kannalta on välttämätöntä, että kaikilla toimivaltaisilla viranomaisilla ja muillakin toimijoilla on riittävä ja ajantasainen tilannekuva. Nykyisellään tartuntatautirekisteri ei täysin vastaa tartuntatautien torjunnan tarpeita. On syytä varmistaa, että kerättäviä tieto siirtyy sähköisesti terveyden- ja sosiaalihuollon toimiyksiköistä viivytyksettä ja virheettä rekistereihin. On syytä velvoittaa tietojärjestelmien toimittajat varmistamaan, että tarvittavat tiedot voidaan toimittaa suoraan järjestelmästä tartuntatautirekisteriin. Tietojen keruuta on syytä kehittää niin, että se voidaan suorittaa Kanta-järjestelmän puitteissa. Kannatamme THL:n ehdotusta, että tiedon muodostamisessa hyödynnetään jo nykyisin Hilmossa ja Avohilmossa olevia tietoja. Työterveyslaitos kannattaa myös THL:n ehdotusta rekisteripohjaisen tiedonkeruun mahdollistamisesta kaikissa ilmoitettavissa tartuntataudeissa. Edelleen pidämme perusteltuna THL:n esille tuomaa tarvetta, arvioida tartuntatautilainsäädännön mahdollistamien tiedonsaantioikeuksien riittävyttä kuolinsyntyntiedon saannin näkökulmasta.

Työturvallisuuden varmistaminen

Tartuntatautilailla sekä sen määrittelemillä pandemioilla ja epidemioilla on vaikutuksia työpaikkoihin ja työntekijöihin. Työpaikoilla tehtävillä toimenpiteillä tai niistä pidättäytymisellä voi olla myös huomattava vaikutus pandemioiden ja epidemioiden etenemiseen Suomessa.

Tartuntatautilainsäädäntöä on tarpeen tarkastella työntekijöiden terveyden edistämisen, työhön liittyvien sairauksien ja ammattitautien vähentämisen sekä myös työnantajien ja Työterveyslaitoksen tiedonsaanti- ja toimintamahdollisuuksien kannalta. On myös tarpeen arvioida erilaisten rajoittamistoimenpiteiden seurauksia työpaikoilla ja miten toimenpiteet kohdistetaan oikein ja oikeasuhtaisesti.

Työturvallisuuslain 8 § mukaan työnantaja on tarpeellisilla toimenpiteillä velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työstä. Velvoite koskee myös biologisia tekijöitä työssä. Velvoitteesta huolehtiminen on haastavaa, jos työntekijöiden tartunnoista ei ole tietoa. Toisaalta tieto rokotuksesta vaikuttaa myös työpaikan lakisääteiseen riskinarvioon, eikä sitä tietoa nykyään ole selkeästi saatavilla työnantajalla. Koronapandemian aikainen työnantajien velvoite

suojata infektiolle erityisen alttiita työntekijöitä on ollut vaativaa tiedonsaantihaasteen vuoksi. On syytä pohtia, miten varmistetaan ko. työntekijäryhmän asianmukainen suojele työpaikoilla.

Työterveyslaitos pitää tarpeellisen arvioida työnantajien mahdollisuutta saada tietoa työntekijöillä esiintyvistä yleisvaarallisista tartuntataudeista, silloin kun on vaarana, että tartuntatauti leviää työpaikalla.

Työnantajan on pidettävä luetteloa vakavan vaaran tai vakavan sairauden ihmiselle aiheuttaville luokan 3 ja 4 riskiluokkien biologisille tekijöille altistuneista työntekijöistä (Työturvallisuuslain 40 a §). On epäselvää, miten epidemiatilanteessa arvioidaan työssään altistuvat, etenkin kun työntekijöillä ei ole velvollisuutta kertoa työnantajalleen tartunnoistaan.

Sairauspoissaolojen omailmoituskäytännön laajentamisella lainsäädännöllisesti pandemiatilanteessa voitaisiin vähentää terveydenhuollon ylimääräistä kuormittumista poissaolotodistusten kirjoittamisen vuoksi.

Tilannekuvan kohentamiseksi Työterveyslaitos pitää hyvin tärkeänä, että tartuntatautirekisterin ja Digi- ja väestörekisterin tulorekisterin työtiedot voidaan THL:ssa yhdistää. Pandemian tyyppisessä poikkeustilanteessa tietojen yhdistäminen tulisi olla mahdollisimman reaaliaikaista. Muissakin tilanteissa tietojen yhdistäminen ainakin muutaman kerran vuodessa tulisi olla rutiinia. On myös syytä pohtia, onko lakisääteisesti mahdollista tilastoida tartunnan saaneiden tiedot ammattialasta ja ammatista muulla tavalla.

Näin muodostuneen tiedon perusteella voidaan pandeemisen tilanteen aikana paremmin kohdistaa preventio ja tiedotus niille työelämän aloille, joissa tartuntoja esiintyy erityisen paljon. Pandemioiden ulkopuolella on mahdollista tunnistaa uusia biologisia uhkia, erityisesti zoonooseja työpaikoilla.

THL:lla tulisi olla oikeus toimittaa tietoja aluehallintoviranomaisille, jotta tarpeellisia, tehokkaita rajoituksia voidaan määrätä tartuntojen vähentämiseksi ja Työterveyslaitokselle, jotta on tiedossa, miten suojautumis- ja toimintaohjeet tulee kohdistaa työpaikoille.

Rokotukset

Kannatamme ehdotusta arvioida olisiko mahdollista, että tiedot rokotuksista siirtyisivät sairauskertomusjärjestelmistä sähköisesti suoraan THL ylläpitämään rokotusrekisteriin. Kattava kansallinen rokotustietokanta mahdollistaisi terveysturvallisuusinstrumentin (todistuksen) luomisen. Rokottamisvastuun selkeyttäminen on myös tarpeen.

On syytä pohtia miten epidemia/pandemiatilanteessa varmistetaan, että terveyden- ja sosiaalihuollon henkilöstöllä on riittävä rokotussuoja, myös mahdollista uutta aiheuttajaa vastaan (mikäli rokotetta on saatavissa). Työntekijöillä itsellään tulee olla riittävä rokotussuoja työturvallisuuden vuoksi, lisäksi tulee yhteiskunnan kyetä suojaamaan heikommassa asemassa olevia terveyden- ja sosiaalihuollon potilaita/asiakkaita. Koronapandemian kokemukset huomioden, voi olla syytä arvioida onko mahdollista priorisoida kansalaisen oikeutta turvalliseen hoitoon, työntekijän oikeuden päättää omista rokotuksistaan jäädessä toissijaiseksi.

Pandemialainsäädäntö

Työterveyslaitos ei kannata pandemialainsäädännön eriyttämistä omaksi lainsäädännökseen, vaan kannatamme ehdotusta, että tartuntatautilaissa olisi erillinen luku, johon kootaan pandemiatilanteessa tarvittava sääntely ja toimivallan anto. Tässä yhteydessä tulisi myös pohtia miten kansallisesti määritellään pandemiatilanteen alku ja loppu.

Valmiit säädökset pandemiatilannetta varten mahdollistavat viranomaisten joustavan ja nopean reagoinnin yhteiskuntaa uhkaaviin vakaviin tartuntatautilanteisiin. Näin vältetään myös kiireelliset ad hoc säädösmuutokset.

Työterveyslaitos

Työterveyslaitoksen asemaa pandemioiden ja epidemioiden hallinnan toimijoiden verkostossa, huomioiden tarve viranomaisten ja asiantuntijalaitosten yhteistyöhön sekä yhtenäiseen ja ajantasaiseen viestintään, on syytä arvioida lainsäädäntöä kehittäessä.

Jos viranomainen, esim. valmiuskeskus käsittelee työhön liittyviä epidemioita, voi Työterveyslaitoksen konsultaatio tuoda lisätietoa tartunnan leviämisen rajoittamisesta työpaikalla ja työntekijöiden suojautumisesta.

Työterveyslaitoksen osalta yhteistyö THL:n, STM:n ja aluehallintoviranomaisten kanssa on keskeistä. Pandemia-aikana Työterveyslaitos tarvitsee erityisesti tietoa tartuntojen leviämisestä eri työaloilla ja ammateissa sekä ajantasaisen tiedon työpaikkoihin kohdistuvista määräyksistä ja suosituksista. Tiedot tarvitaan, jotta Työterveyslaitos voisi ohjata työpaikkoja toimimaan turvallisesti.

Koivula Antti
Työterveyslaitos

Saarni Leena
Työterveyslaitos